

Jadwiga Uchyla-Zroski

Wprowadzenie

Wartości w muzyce 2, 7-10

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Wprowadzenie

Współczesna rzeczywistość edukacyjna, będąca rezultatem zarówno wielu przemian zachodzących w otoczeniu społeczno-kulturowym szkoły wyższej, jak i w niej samej, wymusza konieczność stałego oglądu profilu kształcenia studentów kierunków muzycznych i modelu sylwetki absolwenta. Dokonujące się zmiany zmuszają pedagogów uczelni wyższych do namysłu nad celami i doborem treści kształcenia oraz analizą stanu przygotowania studentów do funkcji artystycznych i zawodowych jako kanonu ich niezbędnych kompetencji. Zawód muzyka, dyrygenta, nauczyciela muzyki powinien wykonywać człowiek kreatywny, twórczy, przedsiębiorczy, autonomiczny i otwarty na wartości. Istotne są przyjęte cele i zadania edukacji szkoły wyższej. Priorytety zmian szkoły wyższej wskazują na potrzebę stwarzania w edukacji takich sytuacji aksjologicznych, które będą studentom pomocne w rozpoznawaniu, akceptowaniu i przeżywaniu nabywanych treści. Wiedza, jak również umiejętności artystyczne stanowią podstawę dalszego rozwoju studentów oraz samokształcenia. Jak mówi Kazimierz Denek: „Wartości mają siłę sprawczą, pobudzają człowieka do działania i czynienia zmian”¹. **Postrzeganie przez studentów wartości w muzyce to świadome przyjmowanie, analizowanie własnych sądów i wyobrażeń, spostrzeganie cech i właściwości niezbędnych do tworzenia nowych pojęć, a także do nabywania umiejętności klasyfikowania i dokonywania indywidualnych wyborów.** To przede wszystkim doskonalenie własnej osobowości, warsztatu pracy artysty, muzyka i pedagoga². Kapitał osobowy studenta w postaci prezentowanych zdolności muzycznych i predyspozycji psychicznych

---

¹ K. Denek: *Wartości i cele edukacji szkolnej*. Poznań—Toruń 1994, s. 37.

² J. Uchyla-Zroski: *Aksjologiczne konteksty edukacyjnej wspólnoty kształtowane przez muzykę w szkole wyższej*. W: *Edukacja nauczycieli wobec przemian szkoły*. Red. E.I. Laska. Rzeszów 2007.

wspierany jest przez system oddziaływań edukacyjno-artystycznych pedagoga akademickiego. Giętkość i obiektywizm myślenia studenta, celem tworzenia własnych rozwiązań artystycznych, wymaga ukształtowania człowieka otwartego na zmiany i pełnego odwagi twórczej. Muzyka jest ogólnodostępnym dobrem, zatem istotne kryterium w wyborze jej wartości zależy od indywidualnej decyzji młodego człowieka. Jakże ważna w okresie studiów staje się zasada „rządzenia samym sobą”. Wówczas działania studenta mogą obejmować następujące etapy:

- podejmowania uczestnictwa w różnych formach kontaktu z muzyką i sztuką,
- świadomości estetycznej, moralnej, transcendentnej,
- zainteresowania problematyką doskonalenia własnej osobowości i kompetencji muzycznych,
- osiągnięcia określonego poziomu krytycyzmu wobec prezentowanej wiedzy i umiejętności muzycznych,
- osiągnięcia określonego poziomu rozwoju samoświadomości artystycznej i ogólnej³.

Dynamika komunikacyjnego charakteru działań edukacyjnych w relacjach akademickich mistrz — uczeń w dużej mierze zależy od umiejętności zachowania równowagi między oczekiwaniami edukacyjnymi studentów a postawą i kompetencjami pedagoga oraz harmonii współbycia. Jedyne twórczy i rzetelnie wykształcony absolwent — muzyk, dyrygent, nauczyciel — potrafi skutecznie wzbudzić w swoich uczniach czy słuchaczach wrażliwość na wartości i piękno.

W ten sposób określone role nauczyciela i studenta warunkują dalsze modelowanie procesów kształcenia uczelni wyższej i wzajemne ubogacanie osobowości nauczających oraz uczących się, jako nieustanne dążenie ku wartościom.

Tom drugi *Wartości w muzyce*, mający podtytuł *Wartości kształcące i kształtowane u studentów w toku edukacji szkoły wyższej*, składa się z trzech części.

Część I pt. *Wartości w refleksji naukowej i rozważaniach teoretycznych* zawiera osiem tekstów. Społeczne determinanty odbioru muzyki opisuje Bogumiła Mika. Ukazuje wartości kształtowane przez muzykę na poszczególnych etapach nauki. Rafał Ciesielski w swoim artykule kreśli szkic aksjologiczny trzech postaci: ucznia będącego kandydatem na studia, studenta i absolwenta edukacji muzycznej. Refleksje nauczyciela akademickiego związane z wartościami muzyki współczesnej i jej rozumieniem przez studentów prezentuje Daniel Cichy. Znaczenie oraz rolę analizy muzycznej w kształtowaniu osobowości przyszłych muzyków rozważa Zenon Mojżysz. W tekstach Krystyny Turek i Magdaleny Szyndler Czytelnik znajdzie opis roli i znaczenia folkloru muzycznego w edukacji regionalnej na przykładzie śląskich przegładów zespołów folk-

---

³ S. Michałowski: *Pedagogika wartości*. Bielsko-Biała 1993.

lorystycznych „Wici” oraz w realizacji przedmiotu akademickiego: folklor. Wartości edukacji przez sztukę, a także doświadczenie sztuk wizualnych w programie edukacji artystycznej w zakresie sztuki muzycznej prezentują Ryszard Solik i Urszula Szuścik.

W części II *Introcepcja wartości w działaniach praktycznych studenta i nauczyciela* znajdują się teksty ukazujące problemy z zakresu kształtowania techniki gry na fortepianie, problemy warsztatu dyrygenckiego i emisji głosu. Witold Pieńkowski wartości w muzyce poszukuje w kontekście doświadczeń edukacyjnych w pracy ze studentem, a także własnych występów estradowych. Magdalena Jasińska-Żaba dowodzi, że nabywanie umiejętności pianistycznych przez studentów w dużym stopniu zależy od cech osobowych i muzycznych pedagoga. Autorka zarysowuje i przybliża podstawowe założenia dydaktyki nauczania, które uważa za niezbędne w kształtowaniu wrażliwości na jakość dźwięku, technikę gry, interpretację dzieła muzycznego i ogólną formę artystyczną utworu. Znaczenie osobowości dyrygenta w aspekcie techniki manualnej i środków wyrazu artystycznego podjęło trzech muzyków. Waldemar Sutryk predyspozycje dyrygenta chóralnego dzieli na: intelektualne (jako inteligencja ogólna, inteligencja emocjonalna, odporność na stres, poczucie własnej wartości, wiedza i umiejętności muzyczne) i manualne (predyspozycje ruchowe, łatwość komunikacji za pomocą dłoni, twarzy, oczu). Aleksandra Zeman rozważa funkcje i role pedagoga akademickiego w kształtowaniu osobowości przyszłego dyrygenta chóralnego. Ważnym zagadnieniem dla Krystyny Fleyczuk okazała się współpraca kompozytora i dyrygenta w procesie tworzenia różnych interpretacji utworu muzycznego. Tekst nawiązuje do zróżnicowanych interpretacyjnie partytur muzycznych lwowskich dyrygentów chóralnych z udziałem kompozytorów lub bez ich udziału. Autorka wskazuje na znaczące różnice w koncepcjach opracowań utworów muzycznych. Znaczenie głosu ludzkiego jako naturalnego instrumentu muzycznego rozpatruje Bogumiła Tarasiewicz. Mówi o ważności nabywania umiejętności poprawnej emisji głosu przez studentów kierunków muzycznych, jak również pedagogicznych. Udowadnia, że śpiew jest sztuką łączącą wiedzę teoretyczną z umiejętnościami praktycznymi. Schorzenia aparatu głosowego autorka zalicza do chorób zawodowych i dość powszechnych w Polsce.

Wartości edukacyjne przedmiotów pedagogiczno-metodycznych. Z badań własnych to III część książki. Kazimierz Denek wskazał, że wychowanie ku wartościom stało się wyzwaniem współczesnej edukacji. Autor przybliży pojęcie i genezę wartości, funkcje oraz ich kategorie. Podkreśla wielką rolę wartości w edukacji szkoły wyższej i pedagogice humanistycznej. Aktywność twórcza nauczyciela — jak pisze Jadwiga Uchyla-Zroski — jest ważną cechą jego kompetencji artystycznych. Nabywanie przez studentów umiejętności wypowiedzi twórczej różnymi językami sztuki np.: muzycznej, ruchowej, plastycznej, poliestetycznej, realizowane jest podczas wielu przedmiotów w trakcie studiów.

Cele kształcenia oraz podstawy teoretyczne twórczości w zakresie organizowania, kierowania, weryfikowania działań twórczych dzieci i młodzieży studenci poznają na zajęciach z zakresu pedagogiki twórczości. O wartościach niezbędnych w kształtowaniu osobowości przyszłego nauczyciela szkoły muzycznej pisze Ewa Kumik. Własną koncepcję kształcenia studentów w zakresie terapii muzyczno-pedagogicznej scharakteryzowała Ewa Bogdanowicz. Studenci — jak pisze — na zajęciach dydaktycznych poznają nowe techniki stosowania elementów muzykoterapii i choreoterapii w pracy z dzieckiem zdrowym i chorym. O roli muzyki w edukacji wczesnoszkolnej piszą Mirosław Kisiel i Romualda Ławrowska. Przyjęte tezy autorzy konfrontują z uzyskanymi wynikami badań własnych i wieloletnim doświadczeniem. Wizerunek nauczyciela przedszkola w świetle potrzeb małego dziecka i kompetencji zawodowych zaprezentowały autorki dwóch odrębnych tekstów — Anna Watoła i Lidia Kataryńczuk-Mania, przedstawiając kanon wartości, jakie wnosi muzyka w rozwój małego dziecka. Zbadały one wśród kadry pedagogicznej wybranych przedszkoli z województw śląskiego i zielonogórskiego stan umiejętności nauczycieli śpiewu i gry na instrumentach. Zwróciły uwagę na pilną potrzebę zmian treści nauczania i struktury organizacyjnej profilu kształcenia studentów na kierunku: pedagogika. Okazało się, że w badanych placówkach istnieje duże zapotrzebowanie na nauczycieli posiadających umiejętność gry na instrumencie, a także organizowanie zajęć muzyczno-ruchowych, tanecznych i śpiewu.

Mam nadzieję, że lektura drugiego tomu *Wartości w muzyce* dostarczy Czytelnikom wielu okazji do przemyśleń, refleksji i dalszej pogłębionej analizy stanu edukacji szkoły wyższej w zakresie kształcenia i kształtowania osobowości absolwentów na kierunkach muzycznych oraz pedagogicznych.

Jadwiga Uchyła-Zroski